

พระอนาคามียังมี มานะ อยู่ แต่มันเป็นของละเอียด แต่ ความสำคัญตกว่าเหนือเขา ในพระอนาคามีไม่มี แต่ท่านมีมานะของ ท่านอย่างหนึ่งนั่นแหละ

มานะ เป็นภูมิของพระอรหันต์จะตัดขาดได้ อวิชชาก็ยังอยู่ พระอนาคามีก็ยังมีไม่เห็นไม่ลงรอยกับแนวทางอริยมรรคในขั้นนี้ คือ ในขั้นอรหัตตมรรค ท่านยังขึงใจสงสัยอยู่ เพราะความขึงใจ สงสัยก็จัดเป็นมานะประเภทหนึ่ง คือ ยังไม่เห็นด้วยอย่างเต็มที่ เพราะฉะนั้นจึงยังขึงอยู่ ไม่ใช่มานะแบบสำคัญว่าตนดีกว่าเพื่อน หรืออะไรทำนองนี้ คือว่าปฏิสัมมมัมยังไม่ลง ยังไม่ลงสนิท คือ การพิจารณามันยังไม่แตก ยังมีความขึงใจอยู่ บางสิ่งบางอย่างที่มัน ละเอียดนี้ มันยังขึงๆ อยู่ เพียงแต่สงสัยว่า นี่มันใช่หรือเปล่า ใช่ หรือไม่ใช่ มันก็จัดเป็นพวกมานะแล้ว

พระอนาคามียังตัดสังโยชน์ละเอียดไม่ได้อีก ๕ เพราะภูมิ จิตของท่านละเอียด บางที่ท่านอาจจะเข้าใจผิดว่าท่านสำเร็จแล้ว นี่ก็ เป็นมานะเหมือนกัน แต่มานะที่ปฏิสัมมมัมไปสำคัญว่าตัวดีกว่าเพื่อนกว่า ผูก หรือไปชมคนโน้นคนนี่นี้ ท่านไม่มีแล้ว

ความที่จิตคิดมาก คนทั้งหลายว่าจิตฟุ้งซ่าน ภูมิจิตของ พระอนาคามีนี้ ถึงแม้ว่าจิตท่านจะฟุ้งซ่าน ก็ไม่มี ปฏิฆะ กามราคะ ปฏิฆะไม่มี ฟุ้งนี้มันฟุ้งๆ ไป ความยินดีความยินร้ายไม่มี

พระอรหันต์ก็จิตฟุ้งเหมือนกัน ฟุ้งด้วยความรู้ ด้วยสติ ปัญญา แต่ความรู้สึกหงุดหงิดรำคาญในความคิดความอ่านของท่าน ไม่มี ความยินดีไม่มี ความยินร้ายไม่มี จิตของพระอรหันต์สักแต่ว่ากิริยา คิดก็เป็นแต่เพียงกิริยาจิต

พระอนาคามียังหลงสังขารอันละเอียดอยู่ ...กามราคะ ปฏิฆะ ท่านหมดไปแล้ว ที่ท่านต้องไปเกิดเป็นพระพรหมมีรูป (รูปพรหม) อันนั้นมันเป็นวิสัยของพระอนาคาเป็นอย่างนั้น ท่านไปเกิดในพรหมโลกชั้นสุทธาวาส แล้วก็ไม่มีย้อนกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ บำเพ็ญเพียร ต่ออยู่นั้น ก็ได้สำเร็จจรหันต์ ทีนี้ถ้าหากว่าท่านไปเกิดเป็นพรหมชนิด ที่ไม่มีรูป (อรูปพรหม) ท่านก็ไม่มีโอกาสได้บำเพ็ญต่อ เพราะว่าการบำเพ็ญธรรมนี้มันต้องอาศัยกายเป็นหลัก

กามราคะ เป็นกิริยาอาการของจิตที่มีความกำหนด ซึ่งจะมีรูปก็ตาม ไม่มีรูปก็ตาม ในความรู้สึกนี้มันก็เกิดความกำหนด แต่ รูปราคะนี้ ความกำหนดในรูป คือมันต้องเห็นรูป แล้วมันจึงเกิด หรือ จิตคิดถึงรูปที่เราชอบ มันก็เกิด

ปฏิกฤษะ ความหงุดหงิดใจ มันเป็นจุดเริ่มของความโกรธ กามราคะเป็นจุดเริ่มของความกำหนดยินดี ปฏิกฤษะเกิดจากไหน มัน เกิดจาก อรติ คือความไม่ยินดี กามราคะเกิดจาก รติ คือความยินดี

อรุปราคะ ความยินดีในรูป หมายถึงจิตที่ไปยินดีใน อรูปฌาน เช่นอย่างพรหมไม่มีรูป พรหมนี้มี ๒ ประเภท รูปพรหม อรูปพรหม พวกอรุปรหมนี้ติดในความไม่มีรูป จึงไปเกิดเป็นอรุปร-พรหม การบำเพ็ญเพียรของเขา บำเพ็ญไปสู่ความไม่มีรูป
